

Inspectie van het Onderwijs
*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap*

**ONDERZOEK BIJ VIER INSTELLINGEN NAAR
TOELATING VAN STUDENTEN MET EEN
AUTISMESPECTRUMSTOORNIS**

Utrecht, maart 2014

INHOUD

1	Inleiding 6
1.1	Achtergrond en aanleiding 6
1.2	Doelstelling en werkwijze 6
1.3	Leeswijzer 7
2	Aspecten van het inspectieonderzoek 8
2.1	Opzet en uitvoering 8
2.2	Terugkoppeling 8
3	Bevindingen 10
3.1	Toelatingsbeleid 10
3.2	Communicatie 10
3.3	Uitvoering zorgbeleid voor studenten met een extra ondersteuningsbehoefte 11
3.4	Passend onderwijs 11
4	Conclusies 14
5	Vervolgacties inspectie 16

1 Inleiding

1.1 Achtergrond en aanleiding

Wereldwijd groeit het aantal leerlingen met een autismespectrumstoornis (ASS). In Nederland is cluster 4 al jaren het snelst groeiende cluster, en ook bij ons nam vooral het aantal ASS-leerlingen de afgelopen jaren sterk toe. De Inspectie van het Onderwijs rapporteerde hierover in april 2013 in het rapport *Beter op hun plek?*. Deze rapportage richtte zich op de sectoren primair onderwijs, voortgezet onderwijs en expertisecentra.

In augustus 2013 verschenen in de pers de eerste berichten over een onderzoek van Start Foundation. Deze stichting had een meldpunt opgericht waar aankomende studenten konden doorgeven dat ze naar hun mening op grond van hun autisme waren geweigerd voor beroepsonderwijs, terwijl ze vonden dat zij voldeden aan de toelatingscriteria. In oktober 2013 verscheen het rapport van dit onderzoek, onder de titel *Rapport Meldpunt AUTI-Weigerscholen*.

Het rapport bevat een analyse door het bureau 'toetsen meten & weten' van in totaal 176 meldingen van 144 melders in de periode juli-oktober 2013. In 138 van deze meldingen betreft het instellingen voor middelbaar beroepsonderwijs of hoger onderwijs.

De jongeren melden dat hun autismespectrumstoornis een belangrijke reden voor afwijzing is, maar dat dit door de instellingen niet expliciet wordt aangegeven. Daarnaast komt naar voren dat toegelaten jongeren die tijdens de opleiding worden gediagnosticeerd met een autismespectrumstoornis, alsnog een dringend verzoek kunnen krijgen de opleiding te verlaten. Bovendien kan een ASS-diagnose ook problemen opleveren bij de toelating tot een hoger onderwijsniveau. Bij een deel van de meldingen is sprake van thuiszitten zonder afgeronde opleiding of zonder werk. Jongeren en ouders raken daardoor ontmoedigd en zijn soms wanhopig door een optelsom van negatieve ervaringen.

Naar aanleiding van diverse publicaties in de pers stelden de Tweede Kamerleden Smaling (SP) op 12 augustus 2013 en Jadnanansing (PvdA) op 30 oktober 2013 Kamervragen aan de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW).

De onderzoeksbevindingen van Start Foundation en de vragen uit de Tweede Kamer vormden voor de inspectie aanleiding tot een inventariserend onderzoek naar het toelatingsbeleid voor leerlingen met ASS op instellingen voor beroepseducatie en volwassenenonderwijs (mbo) en hoger onderwijs. Dit rapport beschrijft de resultaten van dit onderzoek.

1.2 Doelstelling en werkwijze

Het onderzoek is uitgevoerd bij drie mbo-instellingen en een hbo-instelling. De doelstelling is tweeledig. Enerzijds wil de inspectie in kaart brengen wat het toelatingsbeleid van instellingen is, specifiek voor jongeren met een

autismespectrumstoornis, anderzijds richt zij zich op de uitvoering ervan in de praktijk.

Het onderzoek bestond onder andere uit het voeren van diverse gesprekken, bestuderen van literatuur en verrichten van dossieranalyses.

1.3

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 beschrijft de opzet en uitvoering van het onderzoek. In hoofdstuk 3 komen de bevindingen aan bod, waarbij achtereenvolgens wordt ingegaan op het toelatingsbeleid, de communicatie met afgewezen kandidaten met ASS, de uitvoering van het zorgbeleid voor studenten met een extra ondersteuningsbehoefte en de wijze waarop de instelling werk maakt van passend onderwijs cq studeren met een functiebeperking. Hoofdstuk 4 beschrijft de conclusies en hoofdstuk 5 gaat in op de vervolgacties van de inspectie.

2 Aspecten van het inspectieonderzoek

De inspectie heeft binnen de themalijn 'onderwijs aan leerlingen met een (extra) ondersteuningsbehoefte' speciale aandacht voor het ontdekken van factoren die de schoolloopbanen van bepaalde groepen leerlingen met een (extra) ondersteuningsbehoefte succesvol maken of dat succes juist belemmeren. Een van die groepen bestaat uit leerlingen met een autismespectrumstoornis. Een deel van die jongeren, met ten minste een normale intelligentie, verzoekt toelating tot een school voor middelbaar beroepsonderwijs (mbo) of hoger onderwijs (hbo of universiteit). De inspectie onderzocht hoe het toelatingsbeleid op instellingen voor middelbaar beroepsonderwijs of hoger onderwijs is vormgegeven en in praktijk wordt gebracht.

2.1 Opzet en uitvoering

Het onderzoek bij de mbo-instellingen vond plaats door analyses van dossiers van betrokken jongeren en bestudering van actuele beleidsnotities over het toelatingsbeleid van de drie meest genoemde instellingen. Ook voerde de inspectie gesprekken met de betrokkenen bij de intake en plaatsing, en met leden van de colleges van bestuur. De drie instellingen zijn in de gelegenheid gesteld om aanvullende informatie schriftelijk te verstrekken. Ook deze informatie is bij het inspectieonderzoek betrokken. Daarnaast sprak de inspectie met de instellingen over de resultaten uit het onderzoek van Start Foundation.

De inspectie onderzocht de drie mbo-instellingen die in tien of meer meldingen genoemd werden. In totaal ging het bij deze instellingen om 40 jongeren, van wie 26 niet anoniem waren. Van deze 26 jongeren waren er 14 bekend bij de instellingen. Een deel van de klachten (vijf) van deze groep jongeren dateerde uit eerdere jaren. Er resteerden negen niet-anonieme, recente klachten. Deze zijn met de instellingen besproken.

De opzet van het onderzoek binnen het hoger onderwijs verschilt van die binnen het middelbaar beroepsonderwijs omdat er na analyse van de oorspronkelijke veertien meldingen (één instelling was onterecht bij hoger onderwijs geplaatst) slechts één melding over één opleiding overbleef. De desbetreffende casus – een hbo-instelling – is nagetrokken, met toestemming (via Start Foundation) van de melder.

De inspectie heeft hiertoe gesproken met de coördinator van de opleiding in kwestie. Ook is schriftelijke informatie opgevraagd over selectie en toelating, inclusief communicatie met de desbetreffende student, en over het instellingsbeleid op het gebied van studeren met een functiebeperking. Vragen van de inspectie naar aanleiding van het materiaal zijn beantwoord door de coördinator van de opleiding.

2.2 Terugkoppeling

Alle instellingen ontvingen een conceptverslag van de bevindingen van het onderzoek bij de desbetreffende instelling en hadden de mogelijkheid op feitelijke onjuistheden te reageren. De resultaten van het onderzoek vormen de basis voor

deze rapportage, waarin ook de reactie van de instellingen is verwerkt. Ook heeft de inspectie haar bevindingen teruggekoppeld naar Start Foundation.

3 Bevindingen

3.1 Toelatingsbeleid

De drie mbo-instellingen hebben een voorlichtings- en toelatingsbeleid waarin specifiek aandacht is voor (aankomende) studenten met een handicap of stoornis met daarbij een extra ondersteuningsbehoefte. Het beleid van de drie instellingen is erop gericht geen onderscheid te maken bij de toelating van studenten. Naast een gespecialiseerde intake voor alle studenten met een extra ondersteuningsbehoefte zijn er ook procedures die in eerste instantie geen onderscheid maken. Per instelling zit er een duidelijk verschil in de uitvoering. Alle instellingen geven aan dat gemotiveerd afwijzen kan. Daarbij gaat het meestal om de combinatie van motivatie, de eisen die het beroep stelt en een verkeerd beroepsbeeld. ASS is volgens hen nooit de enige reden voor een afwijzing.

Centraal bij de instellingen staat het uitgangspunt de jongeren daar te plaatsen waar ze passen op basis van de beroepscompetenties. Daarbij houden instellingen rekening met het arbeidsmarktperspectief bij bepaalde opleidingen, gespecificeerd in de vraag of jongeren zich de beroepscompetenties van de opleiding eigen kunnen maken.

De mbo-instellingen ervaren de intakegesprekken met jongeren met een extra onderwijsbehoefte vaak als confronterend. In veel situaties is sprake van een te rooskleurig beroepsbeeld (ook bij decanen van het voortgezet onderwijs) in relatie tot de mogelijkheden en beperkingen van de jongere. Instellingen signaleren dat de spanning tussen theorie- en praktijksituaties voor ASS-leerlingen evident is. De theorie lukt meestal goed, maar in de praktijk levert de beperking regelmatig problemen op. In zo'n situatie is de jongere uiteraard welkom, maar dan in een ander opleidingstraject, dat beter overeenkomt met diens competenties. Niet alle instellingen zijn in staat om een alternatief traject aan te bieden. Grotere instellingen hebben hiertoe over het algemeen meer mogelijkheden dan kleinere (vak)instellingen.

Een ander aandachtspunt is het verschil in toelatingsbeleid bij opleidingen op niveau 2 en niveau 3. Instellingen blijken in de praktijk een soepeler beleid te voeren bij opleidingen op niveau 2.

De analyse van de casus in het hoger onderwijs laat zien dat de kandidaat bij aanmelding in Studielink zelf heeft aangegeven geen functiebeperking te hebben. Weliswaar heeft de kandidaat later in een e-mail vermeld Asperger te hebben, maar de opleiding heeft aannemelijk gemaakt dat de assessor niet beschikte over dergelijke persoonsgebonden informatie. De kandidaat is afgewezen op grond van de toets op tekentechnische vaardigheden en niet op grond van diens functiebeperking.

3.2 Communicatie

Slechts een van de drie mbo-instellingen verstrekt afgewezen leerlingen een schriftelijke afwijzing. Deze instelling werkt de aanmeldingen centraal af en kent alle leerlingen die zich melden. De instelling hecht eraan altijd correct te zijn naar

afgewezen studenten. Ook besteedt ze veel aandacht aan het samen met de student zoeken naar alternatieve opleidingsmogelijkheden.

Bij twee andere bve-instellingen krijgt de student alleen een telefonische uitslag; er vindt geen schriftelijke afwijzing plaats. Hierdoor is er geen sprake van een voor beroep vatbare beslissing van het bevoegd gezag. De afwijzingen die er zijn, hebben niet primair met ASS te maken. Ze vinden plaats op andere criteria dan stoornis of handicap.

De inspectie tekent ook bij de casus in het hoger onderwijs aan dat de communicatie met afgewezen kandidaten een aandachtspunt is. Voor kandidaten die niet door de selectie zijn gekomen, is het belangrijk om te weten waarom zij zijn afgewezen. Het is begrijpelijk dat dit arbeidsintensief is bij zulke grote aantallen aanmelders, maar wellicht is het mogelijk om toch gestandaardiseerd enige informatie te geven over de uitkomst van het assessment.

3.3 Uitvoering zorgbeleid voor studenten met een extra ondersteuningsbehoefte

Alle instellingen hebben de inspectie uitgebreid geïnformeerd over de uitvoering van het zorgbeleid. Hoewel de wijze verschilt waarop deze uitvoering plaatsvindt, is er binnen alle instellingen specifieke aandacht voor studenten met een extra ondersteuningsbehoefte. De mbo-instellingen geven wel aan dat ze binnen de opleidingen regelmatig gebrek hebben aan specifieke expertise op het gebied van autismespectrumstoornissen.

De hbo-instelling uit dit onderzoek kent een actief beleid op het gebied van studeren met een functiebeperking. Aan de opleiding in kwestie studeert een substantieel aantal studenten met een functiebeperking. Door middel van deskundigheidsbevordering en een speciale coaching klas maakt de instelling werk van gerichte begeleiding voor deze groep.

3.4 Passend onderwijs

De drie mbo-instellingen geven aan dat ze zich op instellingsniveau voorbereiden op passend onderwijs. De inspectie signaleert verschillen in de mate waarin en de manier waarop dit gebeurt. Waar de ene instelling er nadrukkelijk voor kiest om te stoppen met de inzet van ambulante begeleiders uit het voortgezet speciaal onderwijs en eigen ondersteuningsstructuren opzet, maakt de andere wel gebruik van deze expertise om de eigen kennis te vergroten. Voor alle instellingen geldt dat ze de rapportage van Start Foundation als een wake-up-call beschouwen. Ze nemen het eigen beleid nog eens extra onder de loep en scherpen al lopend of toekomstig beleid aan.

Alle mbo-instellingen geven aan geen specifiek beleid voor studenten met ASS te voeren. Wel koppelen ze allemaal het arbeidsmarktperspectief aan specifieke opleidingen. Hierbij noemen ze opleidingen met een sociaal karakter, zoals zorg, onderwijs en (jeugd)hulpverlening regelmatig als opleidingen waarbij studenten met ASS in de stage vaak problemen ervaren. Bij de opleidingen sport, fashion & design, media, art & performance en welzijn lijken zich meer studenten met een extra ondersteuningsbehoefte aan te melden. Binnen ICT is het aantal aanmeldingen van studenten met ASS bekend; in de meeste situaties zijn de opleiding en de docenten hier voldoende op ingesteld.

Bij de hbo-instelling constateert de inspectie dat de instelling werk heeft gemaakt van beleid over studeren met een functiebeperking. Het is van belang dat de instelling dit beleid up-to-date houdt: het meest actuele beleidsplan is eind 2012 afgelopen.

4 Conclusies

De inspectie heeft tijdens de onderzoeken bij de vier instellingen geen aanwijzingen gevonden dat ze door hun beleid en hun organisatie van de beleidsuitvoering jongeren met autisme weigeren. De bezochte instellingen voeren een zorgvuldige aanmeldings-, intake- en plaatsingsprocedure. Er is geen sprake van quick screening door deskundigen die onvoldoende kennis hebben over jongeren met een autismespectrumstoornis. Bij de onderzochte instellingen is in voorkomende gevallen een extra intakegesprek met gespecialiseerde deskundigen onderdeel van het intakeproces.

De inspectie vindt wel dat op verschillende instellingen de communicatie over het niet toelaten (afwijzen) van jongeren tot de door hen gewenste opleiding nadrukkelijk verbetering behoeft. De afwijzing vindt bij de onderzochte instellingen, op één na, niet schriftelijk en gemotiveerd plaats. Hierdoor blijft er voor de jongere (en ouders) onduidelijkheid bestaan over de afwijzingsgrond. De instellingen bemoeilijken hiermee bovendien eventuele bezwaarprocedures tegen hun beslissing. De inspectie vindt dat de instellingen de verbetering van de communicatie over de afwijzingen serieus ter hand moeten nemen.

Uit het onderzoek komt naar voren dat op de betrokken instellingen sprake is van vastgesteld beleid voor de toelating en begeleiding van jongeren met een handicap of stoornis. Ook is er in verschillende instellingen specifieke aandacht voor jongeren met ASS. De invulling daarvan varieert per instelling.

Alle instellingen tonen begrip voor jongeren en ouders van jongeren met ASS die aandacht vragen voor de problemen die zij ervaren bij het vinden van een geschikte opleiding. De inspectie constateert dat de onderzochte instellingen zorgvuldig omgaan met de aanmelding en het toelaten van jongeren met een extra ondersteuningsbehoefte, maar dat – zoals opgemerkt – de communicatie daarover veel beter moet. Verder stelt de inspectie vast dat de beslissing tot afwijzen vaak (langdurige) emotionele consequenties heeft, zoals ook blijkt uit de inventarisatie van Start Foundation. Het aantal klachten bij Start Foundation over afwijzingen die reeds jaren geleden hebben plaatsgevonden, is hiervoor volgens de inspectie een belangrijke aanwijzing.

In het specifieke en verdiepende onderzoek van de casus in het hoger onderwijs concludeert de inspectie dat de desbetreffende kandidaat is afgewezen op grond van de toets op teken technische vaardigheden en niet op grond van diens functiebeperking.

De inspectie constateert dat mbo-instellingen de taak om jongeren te begeleiden naar een andere, beter bij de competenties of beroepsrichting aansluitende opleiding over het algemeen serieus nemen. De instellingen geven daarbij aan dat ze binnen de opleidingen regelmatig gebrek hebben aan specifieke expertise op het gebied van autismespectrumstoornissen. Dit sluit aan bij enkele aandachtspunten uit de eerdergenoemde inspectiepublicatie *Beter op hun plek?*

De bezochte mbo-instellingen nemen de zorgplicht voor afgewezen kandidaten serieus, maar zijn niet altijd in staat om een alternatief traject aan te bieden.

Grotere instellingen hebben hiertoe over het algemeen meer mogelijkheden dan kleinere (vak)instellingen. Om dergelijke negatieve gevolgen bij het uitoefenen van de zorgplicht vanwege een te geringe schoolomvang op te vangen, is in het primair en voortgezet onderwijs gekozen voor verplichte samenwerkingsverbanden passend onderwijs. Binnen zo'n samenwerkingsverband moeten alle noodzakelijke extra ondersteuningsvoorzieningen beschikbaar zijn. Voor het mbo geldt (in verband met de grote omvang van de meeste instellingen) die verplichting tot samenwerking niet, maar blijkbaar doen zich bij kleinere instellingen wel beperkingen in het vervullen van de zorgplicht voor.

De mbo-instellingen geven aan dat ze door de publiciteit hun beleid op het gebied van passend onderwijs (opnieuw) tegen het licht houden. Dat zien ze als een positief effect. De inspectie stelt vast dat het belangrijk is zorgvuldig om te gaan met de klachten van jongeren en ouders over het toelatingsbeleid van instellingen. Door het toepassen van het principe van hoor en wederhoor kan minder genuanceerde berichtgeving, met negatieve consequenties voor alle betrokkenen, beperkt blijven.

Een belangrijk punt dat de inspectie tijdens de onderzoeken constateerde, is het signaal dat de mbo-instellingen afgeven over het voortraject binnen het voortgezet onderwijs. Op basis van de dossieranalyse stelt de inspectie vast dat er meer verwacht mag worden van de begeleiding van het voortgezet onderwijs naar het mbo. Naast kennis van de verschillende beroepsprofielen is het ook noodzakelijk dat (decanen binnen) de vo-scholen zicht hebben op de reële mogelijkheden om een studie succesvol te kunnen afronden. In de overdrachtdossiers is hierover nauwelijks informatie aangetroffen.

Door goede voorlichting en een zorgvuldige intake en begeleiding kan de aandacht zich richten op datgene waar het daadwerkelijk om draait, namelijk de plaatsing van jongeren met een extra ondersteuningsbehoefte binnen die opleiding waar de mogelijkheid tot een succesvolle afronding zo groot mogelijk is. Jongeren hebben daardoor een betere kans om de arbeidsmarkt met een positief perspectief te betreden.

5 Vervolgacties inspectie

De inspectie mbo kent een reguliere toezichtcyclus op basis van een toezichtkader. Op dit moment wordt gewerkt aan een vernieuwing van het toezichtkader mbo. Een vast onderdeel van het reguliere toezicht van de inspectie is het uitvoeren van dossieronderzoek in het kader van intake en begeleiding. In het reguliere toezicht besteedt de inspectie extra aandacht aan de communicatie met afgewezen kandidaten en aan de vraag of de instelling een gemotiveerde, schriftelijke, voor beroep vatbare beslissing neemt bij afwijzing.

De inspectie hoger onderwijs voert ongeveer eens in de vijf jaar een themaonderzoek uit naar studeren met een functiebeperking, onder meer naar de intake en begeleiding van deze studenten. In het eerstvolgende themaonderzoek zal de inspectie daarbinnen apart aandacht schenken aan de begeleiding van studenten met ASS.

Colofon

Inspectie van het Onderwijs
Postbus 2730 | 3500 GS Utrecht
www.onderwijsinspectie.nl

2014-13 | gratis
ISBN: 978-90-8503-335-6

Een exemplaar van deze publicatie is te downloaden vanaf de website van de
Inspectie van het Onderwijs: www.onderwijsinspectie.nl.

© Inspectie van het Onderwijs | maart 2014